

Fiske & Vatten

Oktober 2023

Den varmare årstiden som gått

Nu är vinterdäcken påsatta på bilen. Dubbdäck gäller här och drift på alla fyra är det som gäller där jag bor nu. Annars kan man riskera glida som en blöt tvål rätt ut i Siljan. Nu har också Siljan sjunkit undan efter regnet i augusti. Som högst steg Siljan ungefär 1,5 meter mot det normala. Det är väldigt mycket, och det skedde på mycket kort tid. Båtar, bryggor och annat gav sig av. På slutningen där jag bor fick nästan hälften av fastigheterna skador, och vägar spolades bort. Min bostad står kvar, och garageuppfarten har fått 13 ton nytt grus igen.

”Nu har vi hört mycket om stormen Hans!

Vi skulle lyssnat mer på Greta!”

Vädret har ju varierat minst sagt. Först torr och varm försommar följt sen väldigt blöt sensommar.

Nu senast blåst. Men samtidigt har vi sluppit dödande värmeböljor och tropiska stormar. Vi ska vara tacksamma! Vår del av Europa går mot att bli den beboliga delen, när sydligare delar helt enkelt blir outhärdliga. Ok, visst är det så att jag hellre ser snö än öken! Jag avlyssnade ett föredrag där man visade att vi i Mellansverige tappar ungefär en snödag i snitt per år.

Fisk och fiske

Vår atlantiska lax, den som finns runt och i Sverige kan ju leka flera gånger, till skillnad från många Stilla Havsarter. Vår lax återvandrar alltså gärna till lekplatsen i älven om den får chansen. Men en norsk studie visar att det tyvärr är väldigt få laxar som faktiskt lyckas dyka upp en andra gång, bara 3,8 %. Men dessa återvändare är mycket viktiga för populationen, arvsanlaggen och urvalet. Något förvånande var det mer honor än hanar som lekte mer än en gång.

Fiskar har precis som andra djur och människor parasiter som kan påverka välmående, hälsa och beteende på olika vis. Ålen har numera en invasiv parasit, en rundmask i sin simblåsa. Det tycks inte som ålens hälsa påverkas, men om simblåsan skadas kan det mycket väl påverka ålens förmåga att simma hem på djupt vatten till Sargassohavet. Att undersöka om detta är fallet är inte så lätt.

1. Rensa och fjälla så många smörbultar du vill äta/bjuda på. Skölj dem och låt dem rinna av.
2. Blanda vetemjöl, salt och peppar i en skål.
3. Lägg fiskarna i skålen och vänd dem i mjölblandningen.
4. Stek i matfett i en stekpanna tills fiskarna är gyllenbruna.
5. Lägg halva lökringar i pannan tillsammans med fisken, lägg på ett lock och låt stå tills löken mjuknar.
6. Lägg upp fisk och lök på ett fat och dekorera med basilikablåd.

Den svartmunnade smörbulten sprider sig i svenska vatten. Den bulten kan vi faktiskt vara utan. Men nu finns den här och sprids snabbt och bildar täta bestånd. Ursprunget är Svarta och Kaspiska Haven. Den trivs i både bräckt och sött vatten. I Östersjön blir den ca 20 cm. Ett sätt att bekämpa den, är att äta upp den. Här bifogas ett kort recept från Ukraina.

Sillfisket i Östersjön

I dessa dagar har det sagts och skrivits mycket om fiskekvoter, vem som fiskar, och hur det går för sillbestånden i Östersjön. Det vi vet är att sillen nu bara finns som en bråkdel av vad som tidigare varit. Visst, fiskbestånd kan hämta sig om de får vara ifred. Men det kan också bli plötsliga artförändringar om man når kritiska värden och nivåer, som kan vara mycket svåra att förutsäga. Det är också så att våra mer nordliga och kustbundna sillbestånd har lokala anpassningar, inte minst till salthalt vilket gör att det är mycket olämpligt att de slås ut. Sen är det ju lätt att irritera sig på att jättestora västkustträlare dammsuger Östersjön, och att fångsten går till fiskmjöl, samtidigt som det småskaliga kustfisket blir utan fångster! Efter mycket letande lyckades jag få tag på endast tre surströmmingsburkar i år!

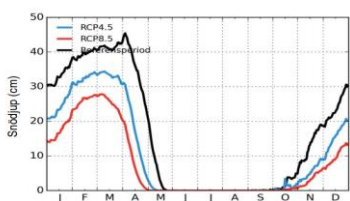

Dalälven och klimatet

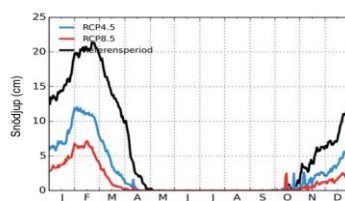
Jag besökte Dalälvens Vattenvårdsförbunds Vattendag. Det är kul att lära nytt om nya områden. Det är mycket relevant att förstå sambandet mellan väder, klimat, vattenreglering och den kraftproduktion som vi ändå måste genomföra. Dämnings- och sänkningsgränser i all ära, men vattnet måste ta vägen någonstans vid extremregn. SMHI redogjorde mycket intressant och pedagogiskt om vad vi faktiskt kan se just nu kring klimatförändringar, och vad vi inte ser. Vegetationsperioden tilltar, årsmedeltemperaturen ökar, snöperioden minskar och vårflo den blir tidigare. Beroende på vilket av olika framtidsscenario man utgår ifrån så blir det mindre snö. Det är dåliga nyheter för oss som gillar vinter och för Vasaloppet. På frågan om hur illa det verkligen är, var svaret ”att jag skulle då aldrig köpa en stuga

Snödjup slutet av seklet

Idre

Mora

i Åre!” Men i fallet Dalälven så påverkar ändå vattenregleringen flödet mer än klimatet.

Invasiva arter i vatten

Vi pratar mycket nu om invasiva arter. Vissa har funnits länge så att vi vant oss vid dem, såsom signalkräfter eller vattenpest och

andra sprider sig för fullt, som tidigare exemplet svartmunnad smörbult och sjögull. Detta är till allra största delen ett elände.

Andra arter som jag stött på är amerikansk dvärgmal, där jag utrotade den hittills enda kända svenska förekomsten då i Örebrotrakten. Zebra-, eller vandarmussla är heller inget vi vill ha här, men finns redan etablerad i ett flertal svenska vatten, exempelvis Vallentunasjön och Motala Ström. Vi har också jobbat med sjögull och jag har fått [kinesisk ull-](#)

[handskrabba](#) någon gång. Invasiva arter i vatten är alltså en påtaglig verklighet och ett påtagligt problem. [Här finns lite vägledning.](#)

Fiskodling

Svensk fiskodling går kräftgång. Alltså inte framåt! Enligt Jordbruksverkets statistik har matfiskodlingen minskat fortsatt katastrofalt. Vi vet att det är svårt att få nya tillstånd för öppna odlingar och vi vet att recirkulerande odlingar fortfarande hör till framtiden. Årsproduktionen är nu under 10 000 ton igen. I Norge odlade man 1 100 000 ton 2018. Norge odlar alltså lika mycket lax på tre dagar som Sverige odlar på ett år! Vi svenskar äter årligen 35 000 ton odlad norsk lax. Vi äter bara hälften så mycket torsk. Ja, vattenbruk utgör också en miljöpåverkan, men rent energimässigt så är odling av kallblodiga organismer betydligt effektivare än varmblodiga. Vattenbruket i Sverige behöver absolut förbättras, men idag drunknar vattenbruksföretagen i ett helt omöjligt och ogenomträngligt regelverk!

På gång på Norconsult

Jag finns med på ett hörn kring fiskfrågorna rörande havsbaserade vindkraftverk. Dessa påverkar strömning, skuggning och fiskemöjligheter, men skapar också nya rev och skydd för fisk. Kring Hjälmarens jobbar vi

Okänd möjlig invasiv art i Örebro slott

Dvärgmal

Havsbaserad kassodling av lax på Färöarna

med att restaurera äldre dammar som anlagts för att hindra näringsämnen och jord att läcka ut. Och vi hjälper till att bekämpa sjögull högt upp i ett vattensystem.

Vulkanen på Jan Mayen juni 2023

Jag reste till

I början på sommaren öhoppade jag i Nordatlanten och Norra ishavet. Shetland, Färöarna, Island, Jan Mayen och Spetsbergen. Vi upplevde storm, vi såg massor med sjöfågel, en hel del valar, sälar, isberg, glaciärer och en valross. Ja, man kan känna tveksamhet kring att åka till natur som kanske hellre skulle få lämnas i fred. Vi åkte med ett mindre fartyg som kunde ta sig långt in i fjordar, och där vi gick i land var man mycket noga med att inte främmande arter följde med, och att vi inte trampade eller ens lämnade skoavtryck i mossan. Det var ett minne för livet. Men Norden-sköldsglaciären som vi också såg för 20 år sedan, hade krympt påtagligt.

Den mörkare årstiden

Björnar går i ide, dock inte jag. Jag väntar på skid- och skridskosäsongen. Man kan också se fram emot den traditionella julmaten som till stora delar faktisk består av fisk. Andra saker som hör vinterhalvåret till är hemgjord glögg, mycket bastubad och familjeträffar. Livet är faktiskt inte så dumt!

Björn Tengelin

Fiskeribiolog Miljökonsult
 Norconsult Sverige AB
 Trädgårdsgatan 14
 SE-702 12 ÖREBRO
 Tel: +46 (0)10-141 83 93
 070-693 04 88
bjorn.tengelin@norconsult.com
www.norconsult.se

>((((((o>π<o))))))<

